

Dr. Öğr. Üyesi İrem YAYVAK NAMLI
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı

**DİJİTAL ÇALIŞMADA İŞÇİNİN KORUNMASI:
ÇALIŞMA SÜRELERİ İLE İŞ SAĞLIĞI VE
GÜVENLİĞİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM DİJİTAL ÇALIŞMAYA İLİŞKİN GENEL ESASLAR

I. DİJİTAL ÇALIŞMAYA İLİŞKİN KAVRAMLAR VE TERMİNOLOJİ SORUNU	9
A. Uzaktan Çalışma Kavramı	9
B. Dijital (Tele) Çalışma Kavramı	13
1. Genel Olarak	13
2. Dijital Çalışmanın Alt Türleri	15
a. Sadece Dışarıdan Dijital Çalışma.....	16
b. Dönüşümlü (Hibrit) Çalışma.....	16
c. Yerinden Dijital Çalışma	17
d. Tele Merkezden Yapılan Çalışma: Uydu Büro ve Komşu Büro	18
C. Mobil (Göçebe) Çalışma Kavramı	19
D. Evde Dijital Çalışma (Homeoffice) Kavramı	21
E. Platform Çalışma Kavramı	24
1. Genel Olarak	24
2. Crowdfunding Kavramı	26
F. Evde Hizmet Sözleşmesi Kavramı	28

1. Tanımı.....	28
2. Evde Hizmet Sözleşmesinin Unsurları.....	34
3. Evde Hizmet Sözleşmesi ile Dijital Evde Çalışmanın Ayırt Edilmesi	37
II. DİJİTAL ÇALIŞMANIN TARİHÇESİ	40
A. Kölelikten Dijitalleşmeye Doğru İş Hukuku'nun Gelişim Süreci ..	40
B. Endüstri 1.0 Dönemi.....	41
C. Endüstri 2.0 Dönemi.....	42
D. Endüstri 3.0 Dönemi.....	42
E. Endüstri 4.0 Dönemi.....	43
III. DİJİTAL ÇALIŞMAYA İLİŞKİN BAZI İSTATİSTİK VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	45
IV. İŞ KANUNU KAPSAMINDAKİ DİJİTAL ÇALIŞMANIN UNSURLARI	48
A. Dijital Çalışanın İşçi Olması	48
B. İşin İşyeri Sınırları Dışında Görülmesi	49
C. Bilgi ve İletişim Teknolojisinin Kullanılması.....	51
D. Yazılı Sözleşme Yapılması	59
1. Genel Olarak	59
2. Yazılı Şekil Şartının Hukuki Niteliği	60
V. DİJİTAL ÇALIŞANIN HUKUKİ NİTELİĞİ	64
A. Dijital Çalışanın İşçi Olarak Kabul Edilmesi	67
1. Genel Olarak	67
2. Bağımlılık Unsurunun Tespitinde Dikkate Alınacak Kriterler.68	
a. Geçmişten Günümüze Bağımlılık Unsurunun Belirlenmesinde Temel Kriterler.....	68
b. Bağımlılık Unsurunun Tespitinde Dikkate Alınan Yardımcı Kriterler	74
c. Dijital Çalışmanın Alt Türleri Açısından Bağımlılık Unsurunun Tespiti	77
B. Dijital Çalışanın İşçi Benzeri Kişi Olarak Kabul Edilmesi	80

C. İş Kanunlarında Yer Alan Kuralların Uygun Düştüğü Ölçüde Uygulanması.....	85
D. Dijital Çalışanın Bağımsız Çalışan Olarak Kabul Edilmesi	86
VI. DİJİTAL ÇALIŞMANIN YARARLARI VE SAKINCALARI	89
A. Yararları	89
1. İşçi Bakımından	89
2. İşveren Bakımından	91
3. Kamu Bakımından	92
B. Sakıncaları.....	93
1. İşçi Bakımından	93
2. İşveren Bakımından	96
3. Kamu Bakımından	99

İKİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL ÇALIŞMADA ÇALIŞMA SÜRESİ VE KAYIT ALTINA ALINMASI

I. GENEL OLARAK ÇALIŞMA SÜRESİ	101
A. Türk Hukuku'nda Çalışma Süresi Kavramı.....	103
1. Çalışma Süresi Kavramı	103
2. Çalışma Süresinin Başlangıcı ve Bitişi.....	105
B. 4857 sayılı İş Kanunu Bakımından Normal Çalışma Süresi.....	107
1. Haftalık Çalışma Süresi.....	107
2. Günlük Çalışma Süresi.....	108
3. Denkleştirme Çalışması Yapma Olanakları	110
C. Alman Çalışma Süresi Kanunu'nda Çalışma Süresi	112
1. Çalışma Süresi Kavramı ve Alman Çalışma Süresi Kanunu'nun Kapsamı.....	112
2. Alman Çalışma Süresi Kanunu'nda Genel Olarak Çalışma Süresi.....	117

3. Çalışma Süresi Açısından Kesintisiz On Bir Saatlik Dinlenme Süresi Kullanılmasının Önemi.....	118
D. Avrupa Birliği Kaynaklarında Çalışma Süresi.....	119
II. DİJİTAL ÇALIŞMADA ÇALIŞMA SÜRESİ	121
A. Genel Olarak.....	121
B. Dijital Çalışmanın Çalışma Süresine Etkisine İlişkin Bazı İstatistik Verileri	126
C. Dijital Çalışmada Çalışma Süresine Uygulanabilecek Düzenlemeler.....	128
1. Genel Olarak.....	128
2. Dijital Çalışmada Çalışma Süresine Uygulanacak Mevzuat ..	129
III. ÇALIŞMA SÜRESİNİN DENETLENMESİ VE KAYIT ALTINA ALINMASI.....	131
A. 2019 Tarihli Adalet Divanı Kararı.....	132
B. Alman Hukuku'nda İşverenin Çalışma Süresi Kaydı Tutma Yükümlülüğü.....	135
1. Genel Olarak.....	135
2. Almanya'da Dijital Çalışmaya İlişkin Kanun Tasarısı Taslağı'nda Çalışma Süresinin Kaydının Tutulması Yükümlülüğü.....	137
a. Kanun Tasarısı Taslağı Yayınlanana Kadarki Gelişmeler	137
b. Kanun Tasarısı Taslağı'nın Genel Bir İncelemesi.....	140
C. Türk Hukuku'nda İşverenin Çalışma Süresi Kaydı Tutma Yükümlülüğü.....	143
D. Zihinsel Çalışma Halinde İşverenin Kayıt Tutma Yükümlülüğü.	146
E. Veri Korunması Bakımından İşverenin Kayıt Tutma Yükümlülüğü.....	147
F. Kayıt Tutma Yükümlülüğünün Çalışana Devri.....	148
IV. DİJİTAL ÇALIŞMADA ÇALIŞMA SÜRESİNİN DÜZENLENMESİNE VE KAYDINA İLİŞKİN ÖNERİLER.....	152
A. Güvene Dayalı Çalışma Süresi.....	152
1. Güvene Dayalı Çalışma Süresi Kavramı	152

2. Güvene Dayalı Çalışma Süresinin Yararları ve Sakıncaları.....	154
3. Güvene Dayalı Çalışma Süresi Kararlaştırılması Halinde Uygulanacak Mevzuat	155
4. Güvene Dayalı Çalışma Süresi ile İşverenin Çalışma Süresi Kaydı Tutma Yükümlülüğünün Çatışması.....	157
5. Güvene Dayalı Çalışma Süresinin Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi	158
B. Karma Kayıt Sistemi.....	161
C. Dijital Çalışmada Çalışma Süresine İlişkin Hukuki Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerimiz.....	162

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İŞÇİNİN ULAŞILAMAMA HAKKI

I. ULAŞILAMAMA HAKKININ ORTAYA ÇIKIŞI.....	165
II. ULAŞILAMAMA HAKKININ TANIMI	168
III. ULAŞILAMAMA HAKKININ ÇALIŞMA SÜRESİNE İLİŞKİN BAZI KAVRAMLARLA İLİŞKİSİ	170
A. Genel Olarak.....	170
B. İşe Hazır Olma.....	172
C. Nöbet Hizmeti.....	173
D. Çağrıya Hazır Olma.....	175
IV. ULAŞILAMAMA HAKKININ DÜZENLENMESİ.....	177
A. Genel Olarak.....	177
B. Karşılaştırmalı Hukuk'ta İşçinin Ulaşılama Hakkına İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri	180
1. Avrupa Birliği'nin Ulaşılama Hakkına İlişkin Düzenlemeleri.....	181
2. Avrupa Birliği'ne Üye Devletler Nezdinde Ulaşılama Hakkına İlişkin Düzenlemeler.....	182
3. Almanya'da Ulaşılama Hakkı Ekseninde Kanuni Reform İhtiyacı Tartışması.....	185

a. Genel Olarak	185
b. Alman Hukuku'nda Bazı Hukuki Kavramlar Çerçevesinde Reform Tartışması	188
C. Türk Hukuku'nda Ulaşılama Hakkı	197
1. İşçinin Ulaşılama Hakkı ile Bağlantılı Anayasal Haklar	197
2. İşçinin Ulaşılama Hakkının İhlali Halinde Uygulanabilecek Hukuki Sonuçlar	199
a. İşçiyi Gözetme Borcuna Aykırılık ve Hukuki Sonuçları..	199
i. Genel Olarak	199
ii. Ulaşılama Hakkı Bakımından Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Değerlendirilmesi	203
b. Çalışma Şartlarında Esaslı Değişiklik Bakımından Değerlendirme	206
c. İşçinin Çalışmaktan Kaçınma Hakkı Bakımından Değerlendirme	208
i. Ücretin Ödenmemesi Nedeniyle Çalışmaktan Kaçınma Hakkı	208
ii. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Uyarınca Çalışmaktan Kaçınma Hakkı	209
d. İşçinin Ulaşılabilir Olduğu Sürenin Ücretlendirilmesi....	211
e. İşçi ve İşverenin Fesih Hakkı Bakımından Değerlendirme	212
i. İşçinin Fesih Hakkı	212
ii. İşverenin Fesih Hakkı	216
V. TÜRK HUKUKU'NDA İŞÇİNİN ULAŞILAMAMA HAKKININ DÜZENLENMESİNE YÖNELİK İHTİYAÇ	217

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
DİJİTAL ÇALIŞMADA İŞVERENİN İŞ
SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMA
BORCU

I. İŞÇİYİ GÖZETME BORCU	221
A. Genel Olarak	221
B. Alman Hukuku'nda Dijital Çalışma Halinde İş Sağlığı ve Güvenliği.....	228
1. İşverenin Genel Yükümlülükleri.....	228
2. Alman İşyerlerine İlişkin Yönetmelik Uyarınca Uzaktan Çalışmaya İlişkin Düzenlemeler.....	231
C. Türk Hukuku'nda Dijital Çalışma Halinde İş Sağlığı ve Güvenliği.....	235
1. Genel Olarak	235
2. Dijital Çalışma İçin İş Kanunu'nda Uygulanması Öngörülen İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemleri.....	240
a. Çalışanların Bilgilendirilmesi	240
b. Çalışanlara Gerekli Eğitimlerin Verilmesi	242
c. Sağlık Gözetimi.....	244
d. İş Ekipmanıyla İlgili Gerekli Tedbirleri Alma.....	246
3. Dijital Çalışma İçin Önem Arz Eden Diğer İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemleri.....	248
a. Risk Değerlendirmesi Yapılması.....	248
b. Çalışma Ortamı ve Ergonomiye İlişkin Önlemler.....	250
c. Ruh Sağlığının Korunmasına İlişkin Önlemler	252
d. Ekranlı Araçlarla Çalışmaya İlişkin Önlemler	257
D. İşverenin Dijital Çalışmada İş Sağlığı ve Güvenliğini Sağlama Borcu ile Denetim Yükümlülüğünün Anayasal Güvenceler Bakımından Değerlendirilmesi	261
1. Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde.....	261
2. Alman Hukuku Çerçevesinde.....	262

3. Türk Hukuku Çerçevesinde	268
E. Dijital Çalışmada İşçinin İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerine Uyma Yükümlülüğü.....	272
II. DİJİTAL ÇALIŞMADA İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI İLE İŞVERENİN SORUMLULUĞU	274
A. Dijital Çalışanların Sigortalı Niteliği	274
B. Dijital Çalışmada İş Kazası.....	277
C. Dijital Çalışmada Meslek Hastalığı.....	286
D. Dijital Çalışmada İş Kazası ve Meslek Hastalığından İşverenin Sorumluluğu.....	290
SONUÇ	293
KAYNAKÇA.....	307